

ALMAN MİLLİYETÇİLİĞİNİN TARİHSEL KÖKENLERİ

Mert KOZAN
Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara /TÜRKİYE
mkozan@ankara.edu.tr

ÖZET

Alman Milliyetçiliğinin tarihsel kökenleri meselesi bir makalenin konusu olmaktan ziyade uzun uzadıya tartışılması gereken bir konudur. Milliyetçilik, ortaya çıktığı XIX. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle “ulus” kimliğine dayanan modern devletler kurma veya böyle bir devleti olduğu gibi sürdürme amacı güden siyasî bir doktrin idi. Her ne kadar XIX. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış bir kavram dahi olsa Almanlar açısından durum farklıydı. Milliyetçilik ideolojisi ortaya çıkmadan çok daha önce Almanlarda ulus bilinç kazanma yolunda önemli gelişmeler kaydedilmişti. Almanlar bunu ulusal bütünlüklerini oluşturma yönünde yeni bir adım olarak gördüklerinden, ulusal bilinci oluşturma yönünde bir takım girişimlerde bulunmuşlardır. Makalemizde bu girişimlerin tarihsel süreci ortaya konulmuştur. Bu süreç ortaya konulurken iki temel mit üzerinden hareket ettik. Bunlardan ilki “ortak ata miti” ve diğeri “ortak dil miti” . Bu iki temel mit üzerinden Almanlardaki milliyetçi eğilimleri incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Cermen, Milliyetçilik, Ortak Dil, Ortak Ata

ABSTRACT

HISTORICAL ORIGINS OF THE GERMAN NATIONALISM

Historical origins of the German Nationalism is rather a debatable matter than an article topic. Nationalism was a political doctrine, which aimed to establish modern states in “national” identities or to maintain this kind of states as the way that is, from the second half of the nineteenth century on. However, as this term emerged at the end of the nineteenth century, the situation was different for the Germans. Before the nationalism ideology emerged, Germans had significant developments on becoming a nation long ago. As Germans saw this as a new step to create national integrity, they attempted some activities to form the national identity. In this study, the historical progress of these attempts are examined. While examining this process, two myths are taken as principals. The first one is “mutual ancestor myth” and the second one is “mutual language myth”. In terms of these two myths, the tendencies of German nationalism is analyzed in this study.

Key words: German, Nationalism, Mutual Language, Mutual Ancestor.

GİRİŞ

Alman Milliyetçiliği hafızalarda III. Reich dönemindeki ırkçı, yok edici anlayışla birlikte anılmaktadır. Bu anlayış 1933 yılından 1945 yılına kadar sürmüş bir dizi yok etme olayından başka bir şey değildir. XX. Yüzyılın başlarında pek çok millet Milliyetçilik rüzgârıyla savrulmaktaydı. Kendinden önceki bütün Homo'ları yok etmiş olan Homosapiens ise yazılı tarih içerisinde pek çok farklı şekilde kendisini ayırtırmayı başarmıştı. Ancak yüzyılın başında temel olarak iki ayrım söz konusu idi. Bunlardan birincisi Ariler; diğeri Samilerdi. Bu gruplardan ilkinin yaşamasına izin verilirken diğerrinin ölümüne karar verilmişti. Adolf Hitler (1889-1945) daha o yıllarda Arilik üzerine yazılar yazmaktaydı ve adeta bunu bir takıntı haline getirmişti. Hitler "Ari İnsan" ile ilgili çok tartışılan kitabında şunları yazmıştı:

"Ari, insan soyunun Prometheus'udur, ışıldayan alnından her zaman bilgi biçiminde kara geceyi aydınlatan o ateşi yenileyen deha kıvılcımları saçılmıştır... Bir fatih olarak aşağı ırklara boyun eğdirmiş ve onların kendi iradesini ve hedefini izlemeye zorlayarak fiziksel güçlerini kendi önderliği altında örgütlü kanallara akıtmıştır. Onlara güçlerini sert olsa da yararlı bir tarzda kullanmayı dayatmakla, fethettiklerinin sadece canlarını esirgemekle kalmamış, muhtemelen hayatlarını "güya" özgürlük durumlarındakine göre daha rahat da kılmıştır... Efendileri olarak konumunu merhametsizce sürdürürken, sadece efendi olarak kalmamış ama uygarlığı koruyup geliştirmiştir de..... İnsan soyunu- kültürün kurucuları, kültürün toplayıcıları ve kültürü yıkıcıları, şeklinde üç kategoriye ayırırsak, sadece Ari ilk kategorinin temsilcisi olarak görülebilir.. O yitip gitmeye zorlanırsa, yeryüzüne kesif bir karanlık çökecektir, birkaç binyıl içinde insan kültürü yitip gidecek ve dünya bir çöle dönecektir." (Hitler, 2016: 289-291)

Buradan da görüleceği gibi Hitler'in düşünceleri son derece keskin ve nettir. Ancak Hitler'in bu sayfaları kaleme almasından yaklaşık üç yüzyıl kadar öncesinde de bu tarz yazılar ile karşılaşmak mümkündür; yani Hitler düşüncelerini kendisinden üç yüzyıl önce yazılmış eserlere mi dayandırmaktaydı şeklinde bir soru karşımıza çıkmaktadır. Bunun en basit cevabı evettir. Evet, Hitler'in düşünceleri kendisinden üç yüzyıl öncesine dayanan fikirlerin bir yansımasıydı. Makalemizin temel amacı bu düşüncelerin ortaya çıkış evrelerini incelemek ve hangi koşullarda nasıl ve neden olgunlaştığını sorgulamaktır.

Bunu yapmadan önce bir olguyu ortaya koymak zarureti hissetmekteyiz. Tarih, coğrafya, karşılaştırmalı din araştırmaları ve etnografya çalışmalarının her biri, her toplumun kendisi için bir soyağacı, bir başlangıç noktası iddiasında bulunduğunu gösterir. Bu Almanlar için ne kadar geçerliyse Zulular veya Macarlar için de geçerlidir.

Fakat bu başlangıç noktasını ispat etmek özellikle Avrupa tarihi ve özelinde Alman tarihi için çok da kolay değildir (Gudmund, 1933: VII; Thompson, 1965: 44). Avrupa'nın geçmişini düşünürsek, kaya resimleri yapmış olanların hangi köken mitlerine inandığını tespit etmemiz mümkün gözükmemektedir. Dil açısından da aynı durum söz konusudur, ancak Romalılar ve Cermenler için durum biraz daha farklıdır. Bu halkların konuştuğu lehçeler büyük kültür dillerinin doğmasına yol açmıştır (Matthews, 1971:116).

Cermen Tarihi ve Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

Dünya'daki gelişmiş ulusların tarih kitapları incelendiğinde bu kitapların ilk olarak o ülkede olup bitenleri anlatmayla başladığı ve bu şekilde sürüp gittiği görülür. Tarih kitaplarındaki bu anlatı metodu, bizim ülkemiz için geçerli değildir. Ülkemizdeki tarih kitaplarına önce devrim tarihimiz ile başlanır. Sırasıyla İslâm öncesi eski Türk Devletleri, İslâmiyeti ilk benimseyen Türk Devletleri ve boyları, Malazgirt'ten sonra kurulan Türk Beylikleri, Selçuklu Devleti, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti anlatılır. İslamiyet öncesi Türk Devletleri bahsi üstün körü geçilmektedir. Türk Tarihi anlatımı bu açıdan Alman Tarihi anlatımına benzemektedir. Bir Alman Tarihi ders kitabı Cermen halklarının yayılmasını anlatır. Bu nedenle de tarihi XX. yüzyıl öncesinden başlatır. Ancak bahsedilen bu yayılmanın yaşandığı topraklar günümüzdeki adlarıyla İtalya, Fransa, İspanya'dır (Wolfram, 1995: 5). Bu şu anlama gelmektedir. Bugünkü Almanya neredeyse tüm Avrupa topraklarını kapsamaktaydı. Bahsedilen topraklarda Gotlar, Franklar ve Longobardlar yaşamaktaydılar. Butoplumlar hakkında ki bilgilerimiz son derece yeterlidir. Frizyanlar veya Saksonlar gibi Cermen topraklarında yaşamış olan halklar hakkındaki bilgiler ise son derece kısıtlı olduğundan bu kavimler tarihsel kitaplarda üstün körü geçilmektedir (Gudmund, 1933: 22-7). Yani bu şu anlama gelmektedir. Cermen tarihi bugünkü Almanya olmayan topraklarda başlamıştır. İşte Alman tarihinin ve tarihçiliğinin temel paradoksu budur. Hatta bu paradoks öyle ileri gitmiştir çok önemli iki Alman şairini de etkilemiştir. Bunlardan ilki Johann Wolfgang von Goethe'dir (1749-1832). Goethe Alman tarihinin tam da merkezinde yer alan şu soruyu sormaktadır. "Deutschland? Aber wo liegt es? Ich weiss das Land nicht zu finden" yani "Almanya? Ama nerede burası? Bu ülkeyi nasıl bulacağımı bilemiyorum". Johann Christoph Friedrich von Schiller'in (1758-1805) de kafası karışıktır. "Zur Nation euch zu bilden, ihr hoffet es, Deutsche, vergebens;/ Bildet, ihr könnt es, dafür freier zu Menschen euch aus" (Schulz, 2000: 22) yani Almanlar, kendinizi bir ulus haline sokma umudunuz boşuna; onun yerine ki bunu yapabilirsiniz insan olarak daha özgür kılın". En önemli iki Alman şairin Almanlık hakkındaki düşünceleri esasında beyinlerindeki karışıklığın dizelerin yoluyla dışavurumudur.

Esasında bu karışıklık pek çok farklı Avrupa ulusunun bu toplumu nasıl farklı adlandırdığına bakıldığında da öne çıkmaktadır. Alman kelimesini İngilizler "German", Eskiden İsveçliler için ve günümüz Finleri için "Sakson" (Thompson, 1965: 11), Ruslar ve Lehler ise Deutsche kelimesini kullanmışlardır. Sanılanın aksine ortak bir soy fikrine dayanmamaktadır. Genel kural olarak Avrupa adları ülkelerin ya da halkların adından türemiştir. Dilbilimci Leo Weisgerber'de böyle bir açıklama yoluna gitmiştir (Weisberger, 1971: 67). Örneğin Fransızlarda şu şekilde bir silsile izlenmektedir. Franklar-Francia-Fransa-Fransız-Fransızca şeklinde ilerlemektedir. Almanların durumu ise bundan çok daha farklıdır. O tarihten bir ya da iki yüzyıl önce Tütsche ya da Deutsche şeklinde kullanılan bir cins adyken Şarlman döneminde hediscus, diutisk şeklinde bir ortak dil adı olarak kullanılan bu kelimedenden daha sonra Deutschland terimi doğmuştur (Weisberger, 1971: 67). Weisberger için bu durumu bir mantık silsilesinde aktarmak son derece güç olmuştur.

Weisberger buradan yola çıkarak şunları söylemiştir: "Alman tarihi ta baştan beri, ulusların statülerinin temeli olarak tinsel ilkeyi kabul etmiştir" ki bu Alman idealizm geleneğine sıkı sıkıya bağlı bir ifadedir (Weisberger, 1971: 67). İşte burada yine cevabını bulamadığımız Goethe'nin ve Schiller'in de sorduğu soru ve kafamızı karıştıran temel mesele aklımıza gelmektedir. Almanya tarihi tam olarak ne zaman başlamaktadır? İşte Alman tarihinin bir paradoksu daha burada karşımıza çıkmaktadır. Çoğu tarihçi çok farklı tarihler vererek bu soruyu cevaplamaktadır. Ancak bu sorulara

Mert KOZAN

verilen cevaplar genel olarak şu düzlemde ilerlemektedir. Tarihçi; Alman tarihini hangi kriterlere dayanarak başlatmaktadır? Yukarıda da değindiğimiz gibi bu konuda, iki temel görüş mevcuttur. Bunlardan birincisi ortak ata mitine bağlı olan tarihçilik anlayışıdır ki bu da son derece tartışmalı olan bir olgudur. Eğer bu tarihçilik anlayışı kabul edilecek olursa başvurabilecek yegâne eser Tacitus'un Germania adlı eseridir ki bu eserde bahsedilecek pek çok kavim mevcuttur (Tacitus, 1930: 4). İkinci gruptakiler ise ortak dil üzerinden konuya yaklaşmaktadır. Bu yolu tercih edenler Alman tarihini, Şarlman'ın batıda "Roma" imparatorluğunu yeniden ihdas edilmesiyle başlatır (Fried, 1994: 45). 771'de tahta çıkan Şarlman, Lombardiya, Bavyera ve Saksonya'nın ilhakı ve Avusturya'nın kurulmasıyla birlikte yaratılan güneydoğu sınırı vasıtasıyla Frank hükümlerliğini güçlendirmişti. 800 yılı Noel'inde Roma İmparatoru olarak resmi törenle taç giymesinden önce, para basma gibi bazı imparatorluk haklarını zaten hak etmişti.

Görüldüğü gibi Alman halkının veya halklarının kökenlerini incelemek için önümüzde yukarıda bahsedilen iki yol mevcuttur. Bunlardan birincisi ortak ata kültü ikincisi ise ortak dil kültürüdür.

Ortak Ata Miti

Genellikle Cermen kökenli halkların asıl yerleşim yeri olarak Jutland yarımadası ve İskandinavya'nın güney kıyıları gösterilir. Genel kabul bu halkların bir nedenle buradan daha güneye doğru göç etmeye başladıklarıdır. Kesin bir tarih verilemezse de Herwig Wolfram bu yayılışı M.Ö 700 yılı olarak başlatmaktadır (Wolfram, 1990: 34). Biz de kendisinin bu görüşünü gerçeğe en yakın ihtimal olarak görmekteyiz. Son yıllarda pek çok Alman tarihçi M.Ö 700 ve 500 yılları arasında yaşanan bu yayılma dalgasını ilk "*Drang nach Osten*" olarak kabul edilmektedir (Wolfram, 1995:10). Bu yayılma dalgası Hollanda'dan Batı Rusya'ya kadar olan geniş bir sahayı, Orta Avrupa'nın kuzeyinin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Bu kapsamlı yayılma dalgası M.Ö. II. Yüzyıla geldiğimizde artık Roma coğrafyasıyla komşu olma noktasına gelmiştir (Kozan, 2015: 359). Böylelikle Cermenler ve Romalılar arasında ilk temas bu şekilde sağlanmıştır. Çünkü aynı tarihlerde Roma dünyası kuzeye doğru yayılma eğilimi göstermekteydi (Wolfram, 1990: 45). M.S. I. Yüzyıla gelindiğinde özellikle Kuvad ve Markoman kavimlerinin geniş yayılma dalgası görülse dahi Roma tarihini kökten etkileyecek savaşlar henüz yaşanmamıştı. Roma ve Cermen tarihini kökten değiştirecek hadiseler III. Yüzyıldan itibaren Got kavminin Roma'ya karşı seferlerinde gerçekleşecekti. Gotların hikâyesine bakıldığında İsveç'ten başlayıp, Polonya ve Baltık kıyılarına, buradan Ukrayna'nın ve Moldava'nın içlerine kadar uzanan; en nihayetinde İtalya ve İspanya'da sonlanan geniş bir zaman ve Avrupa tarihini kökten etkileyen tarihî bir süreç görülmektedir. Bu süreç baştan sona değerlendirildiğinde dönemin önemli Cermen kabilelerinin yanında Batı ve Doğu Roma'yı ve Hunları dahi içerisine alan geniş perspektifli ve çok boyutlu savaşlarla ve siyasi entrikalarla örülü ilişkiler ağı ortaya çıkmaktadır. Bu geniş zamanda çok boyutlu yaşanan ilişkiler beraberinde pek çok etkileşimi getirmiştir. Özellikle Büyük Theodericus (475-526) döneminde tüm kurumlarıyla birlikte Roma'nın mirasçısı olan Ostrogot Krallığı; bu özelliği nedeniyle pek çok Avrupa Devletinin dikkatini çekmiştir (Ensslin, 1947: 4; Hodgkin: 1900, 13). İşte Gotların mirasının pek çok devlet tarafından paylaşılamamasının temelinde bu özellik yatmaktadır. Got mirasını kullanacak olacak devlet beraberinde Roma mirasını da sahiplenmiş olacaktır. Gotların mirası bu açıdan pek çok devlet arasında tartışmaya neden olmuş; bu nedenle de Dini konsillerde bile bu konu tartışılmıştır.

Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

İşte tam bu noktada Pan-Cermenizmin tarihsel argümanları sistemli olarak ilk kez Batı'daki "Büyük Bölünmenin" (1054) ardından toplanan Basel Konsili'nde formüle edilmiştir. İsveçliler tarafından Gotların kendi ataları olduğuna dair görüşü temellendiren düşünceler Nicolaus Ragvaldi (1380?-1448) tarafından ortaya atılmıştır (Neville, 2009: 215). Nicolaus Ragvaldi İsveçli bir piskopostur. 1434 yılında gerçekleştirilen Basel Konsili'nde birleşik Danimarka, Norveç ve İsveç Krallığını temsilen katılmıştır.

Ragvaldi, Konsil esnasında kendisinin İsveç'ten geldiğine dikkat çekmiş, Gotların anayurdunun da İsveç olması hasebiyle toplantıya katılan temsilcilerin hiç birisinin kendisinin ataları kadar uzak geçmişe dayanmadığını ve asil olmadığını dile getirerek bunun tanınmasını talep etmiştir. Ancak Konsil'de Ragvaldi'nin görüşleri reddedilmiştir (Neville, 2009: 215). Bunun yanında Ragvaldi ilk olarak İsveçliler tarafından geniş katılımlı bir toplantıda Gotların, İsveçlilerin ataları olduğu yönündeki görüşlerini dile getirmiştir (Neville, 2009: 215). Böylelikle kadim bir otoritenin aracılığı ile XVII. Yüzyıla dek sürecek başka bir dille ifade edecek olursak İsveç Kralları Avrupa işlerinde önemli bir rol oynamaya muktedir oldukları sürece devam edecek olan bir İsveç geleneği başlamış oldu. Olaya bu bağlamda yaklaşacak olursak İskandinav ülkelerinin önce Gotlar daha sonra Vikingler aracılığı ile benzersiz bir inandırıcılıkla tarihsel-soysal argümanları öne sürebilecek durumda olduklarını görürüz.

Fakat XIX. Yüzyılın sonu ve XX. Yüzyılın başlarında bu iddiaları körükleyen Almanya olmuştur. Bilindiği üzere Atasal efsanelere¹ ancak belirli koşullarda başvurulabilmektedir. XII. Karl (1697-1718)'ın 1708 Poltova yenilgisinden sonra bu koşullar İsveç Krallığı'na uygulanamazdı (King & Fullerton, 2010: 56). Bunu uygulamak artık Almanların vazifesiydi. Almanya bunu yapmak için kitlesel bir heyecan bulmak ve Almanların gurur duyabileceği başarılar yaratmak durumundaydı. Bunun ilk ayağını Prusya Kralı Büyük Frederik (1740-1786)'in başarıları ikinci ayağını ise "eski ata miti" oluşturdu. Wotan'ın adının dahi unutulduğu topraklarda, eski boyların Avrupa ölçeğinde göçleri hakkında hiçbir şeyin bilinmediği Ortaçağ Avrupa'sından farklı olarak, bu dönemde Alman entelektüellerinin yoğun çabaları sayesinde adeta kitleler harekete geçti (Williamson, 2011: 79). Tacitus'un Germania isimli eserinin bulunması İtalyanların gözünde belki de Almanların bilinen barbarlıklarının teyidinden başka hiçbir anlam ifade etmiyordu; bunun yanında Almanlar Tacitus'u çok farklı okuyorlardı. Tacitus'un yaptığı iki yorum onlar için son derece önemliydi. Bu iki yorum Almanları otokton ve saf ırktan gelen bir halk oldukları sonucuna götürüyordu. Tacitus'un özellikle şu cümleleri Almanlar tarafından yoğun olarak işlenmiştir.

"Ipsos Germanos indigenas crediderim minimeque aliarum gentium adventibus et hospitibus mixtos...Ipse eorum opinionibus accedo, qui Germaniae populos nullis aliis aliarum nationum conubiis infectos propriam et sinceram et tantum sui similem gentem exstitisse arbitrantur." (Tacitus, 1990: 23)

¹ Mitoloji kelimesi, Yunanca mythos (masal - hikaye) ve logos (söz) kelimesinden yapılmıştır.

"Mit" sözlük anlamı " Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi olarak kullanılmaktadır. Bu halk hikâyelerinin bazıları Ata ile ilgilidir. Atasal kökeni açıklamak için belli karakterler yaratılır, o karakterlerin birbiriyle insani (evlilik, doğum, ölüm gibi) ilişkileri esasında daha geniş bir arka plandaki toplumsal ilişkileri açıklamak için kullanılır.

Mert KOZAN

“Cermenlerin kendilerine gelince, onların yerli bir halk olmasının ve gerek istila, gerek komşu halklarla dostça ilişkiler yoluyla olsun kanlarına çok az yabancı kan karışmış olmasının oldukça muhtemel olduğunu düşünmekteyim... Bence, Cermen halkları karşılıklı evlilikler vasıtasıyla veya başka herhangi bir şekilde yabancılarla karışmamışlar ve bu şekilde saf kan kalabilmişlerdir...”

Görüldüğü gibi yukarıdaki metinlerin ışığında Almanlar ilkin otoktonluk ve toprak mitine sarılmışlardır. Ancak bunun çok geçerli olmadığı kendileri tarafından da kabul edilmiş olacak ki vurgu daha sonra ırk ya da kan üzerine kaydırılmıştır. Tacitus’un tanıklığı, daha doğrusu tahminleri, modern devirlerde Almanların megalomanyak hezeyanının kendisini örgütlediği başlıca “gerçeklik parçası” olmuştur. Alman üstünlüğü savunulmak zorundaydı. Bunun için de kahramanlara ihtiyaç vardı. Bunu karşılamak için XV. Yüzyıldan itibaren Almanlar pek çok kişinin ismini kullandılar. Bunların başında bu tarihlerde barutu ve ateşli silahları keşfettiği öne sürülen Berthold Schwarz (1353-?), ulusal şeref simgesi olarak Johannes Guthenberg (?-1468) ile yan yana aynı sırayı paylaştılar (Partington, 1960: 234). Hâlbuki Schwarz’a atfedilen bu başarı bu tarihlerden çok daha önce Asya topraklarında kullanılmaktaydı. Dolayısıyla inşa edilen binanın daha ilk basamağı dahi sakattı. Güney Almanya’da ticaretin gelişmesine paralel ilk milliyetçi kitaplar zengin destekçiler bulmaya başladı (Smith, 1914: 66). Bu gelişme sonucunda Almanların üstün ırk hezeyanları daha da arttı.

Reformasyon sürecine denk gelen bu ilk milliyetçilik dalgasının temel özelliği eski Cermen atalarına saygıya dayanıyordu. Alsaslı Jacob Wimpfeling(1450-1528) “Bizim Şarlmanımız, Ottomuz, Frederichimiz var” ve “kahramanları için Romalılara kıskançlık beslemiyoruz” diyordu (Schulze, 1991: 67). Buna karşın Cermen kökenli olduğunu düşündüğü Diocletianus ve Valentianus gibi Roma İmparatorlarına hayranlık duymaktan da geri kalmıyordu. Ancak en iyi ihtimalle Diocletianus’un Illiryalı olduğunu gözden kaçırdığını varsaymak durumundayız. Jacob Wimpfeling’in hemşerisi olan Beatus Rhenanus (1485-1547) (Rheanus, 1965: 98) ise Kendisini atalarıyla şu sözleriyle özdeşleştiriyordu “Gotların, Vandalların, Frankların zaferi bizimdir! Bizimdir Roma İmparatorluk illerinde kazandıkları şan!” Ancak bu milliyetçilik dalgasını zirveye taşımak Martin Luther’e (1483-1546) nasip olacaktı. Martin Luther manastırdaki günlerinden beri sorguladığı endüljans uygulamasına karşı bir eleştiri yazdı (Plass, 1959: 98). "Endüljansın Kuvvetine Dair Tezler" başlıklı, 95 maddeden oluşan bu metni 31 Ekim 1517 günü piskoposlara gönderdi ve aynı zamanda birer mektupla endüljans konusundaki vaazlarının teolojik açıdan sağlam bir zemine oturtulmasını istedi. Martin Luther'in bu tezleri üniversitenin bülten panosu sayılabilecek bir yer olan Wittenberg Saray Kilisesi'nin kapısına astığı yolundaki, ancak yıllar sonra yayılan rivayet kanıtlanmış değildir. Sonuçta bu tezler Almanya topraklarında ve komşu ülkelerde Luther'in kendisinin de öngörmüş olmadığı bir hızla yayılınca sadece endüljans satışlarında bir düşüş yaşanmakla kalmadı, bu olay bütün reform hareketinin başlangıcı olarak kabul edildi. Ancak Luther’i bizim açımızdan önemli kılan unsur ise Almanlığa yaptığı vurgudur. Alman milletinin Hristiyan asaletine başlıklı eserinde yoğun bir Alman propagandası mevcuttur. Bununla da yetinmeyen Luther; Papa’yı Deccal olarak kabul etmektedir. Luther ayrıca şunları yazmıştır.

“Roma İmparatoru’nun gücünü ele geçirecek ve onu kendi tımarlarına çevirecek iyi ün sahibi cesur bir halktı. Ve öyle de oldu. İmparatorluk İstanbul’da İmparatorun elinden çekilip alındı ve böylece unvanı biz Almanlara geçti. Bu eylemde Papanın kulları haline geldik ve şimdi Papa tarafından Almanların sırtından ikinci bir Roma İmparatorluğu kurulmuş oldu... Kendi kibirli ve zorbaca

Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

dürtülerini tatmin için iyi niyetimizi daima suiistimal ettiklerinden, adı biz aldık ama kırlarla kentler onların oldu ve “kendi istekleriyle kendilerinin kandırılmasına ve aldatılmasına izin veren salak Almanlar” diye bizimle alay ettiler... Ve bu yüzden işte şimdi bu haldeyiz, alışıldığı gibi daima kafasız davranmış olan zavallı Almanlar. Onların efendisi olduğumuzu sanırken zorbalılarının en kurnazının kölesi olduk”. (Luther&Beintker, 1983: 34)

Burada çok açık bir şekilde Almanların Latin boyunduruğu altında olduğu ve soylu Almanların bunu bir şekilde bertaraf etmesi gerektiğine salık vermektedir. Luther elbette Almanların kökeni hakkında da düşünmüştür ve bunu doğal olarak İncil’den açıklama yöntemini kullanmıştır. Olayları anlatırken ilkin Yafes-Eşkenaz soy zincirini kullanmış ve Eşkenaz Gomer’in, Gomer’de Yafes’in en büyük oğulları olduğuna göre, buradan ilk doğum ayrıcalıklarını kendi milletine bağlamıştır ((Luther&Beintker, 1983: 12-15))

Son olarak, iddialarında hümanistlerden daha ılımlı olsalar da gelecek nesiller, onlardan almış oldukları bu mirası büyük bir otorite kazanarak ulusal mirasa dahil edeceklerdir. Alman hümanizmi üzerine en büyük otoritelerden Paul Joachimsen (1867-1930), 1450 ile 1550 tarihleri arasında meydana gelen büyük değişmeyi şöyle özetlemiştir:

“Alman hümanizminden, iyi tanımlanmış bir imajla ulusal bir Romantizmin doğuşuna tanık oluyoruz. Bu, Almanya’da 1800 civarında olana benzer şekilde, her var oluş biçimini yeni bir içerikle doldurmaya çalışan Alman Volkstum terimine dayanıyordu. Her şeyden önce ulus kavramının kendisi vardı. Esas olan Alman başlangıçlarına “germanische Urzeit” bağlanmayı amaçladığı için bu kavramın bir ideal Alman adamı yaratılmasına yol açmasıdır. Daha önceleri bayağı olarak utançla işaret edilen belli bir basitlik, bir ulusal nitelik haline gelmiş ve atalardan gelen bir miras olduğundan bütün yürekleri gururla doldurmuştu. Alman ulusal karakteri yaşanan döneme ilişkin bütün yargıların kökündeki bir ahlaki buyruk haline gelmiş ve buradan bir Alman hayat tarzı yaratma çabasına girilmişti. Aynı yoldan, geçmişin romantik algılanışı ulusal Alman İmparatorluğu fikrine canlı bir renk katmıştı. Bu İmparatorluğun yasal meşruiyeti artık bir Papalık bağışından titremeyip, büyük istilalar çağında Roma devrini dize getirmiş olan Alman halkının gücü üzerine kurulmuştu.” (Joachimsen, 1968:56).

Paul Joachimsen’in kısa pasajından da anlaşılacağı gibi önceleri hor görülen kan, millet ve vatan gibi kavramlar artık popüler olmuştu. Alman olmayanlar tarafından “bayağılık” Almanlar tarafından artık bir hayat tarzı olarak görülüyor ve öyle de kabul ediliyordu. Ancak bilimsel bir çağda, diyebiliriz ki kendi gözlerimizin önünde, tümüyle “ırk” üzerine ve “toprak” üzerine odaklanmış bu saflık anlayışı veya daha doğru bir tabirle bu saflık arayışı, yerini çabucak anadilin korunması olgusuna yöneltmişti. Bu ise ortak ata kültürünün temellerinin zayıflığından kaynaklanmaktaydı. En basit tabirle ifade etmek gerekirse çoğu ortak ata kültür yorumları tahminlere dayanıyordu. Ayrıca genel kabule uymayan pek çok zorlama görüş de mevcuttu Bunların başında tüm Cermenlerin kralı olarak XVI. Yüzyıl’da resmedilen Ariovistus tablosu gelmektedir. Tarihte Ariovistus ismine hiçbir kaynakta rastlanmadığı gibi bu kişi ile ilgili oluşturulan bütün yazılar ve çizilmiş bütün portreler XVI. Yüzyıla aittir.

Bunu gören Alman aydınları ise çare olarak tüm ulusu bir arada tutacak temel taş olarak dile yönelmişlerdir.

Ortak Dil Miti

Alman dil kuramının esas olarak kullanıldığı dönem 19. Yüzyıl olarak görülmektedir. Ancak yukarıda da bahsettiğimiz gibi Luther'in çağından itibaren bu teorem kullanılmaya başlanmıştı. Aralarında Lutheryanlar kadar Katoliklerin de bulunduğu başka yazarlar kendi tarzlarında dil ile alakalı bir takım kuramlar geliştirdiler ve Eski Ahit kayıtlarını Tacitus'a dayandırarak geliştirdiler. 18. Yüzyıla kadar destek bulan en popüler kuram Tacitus'un Tuisto'su ile özdeşleştirilen ilk ata Eşkanazdır. Eşkenaz Asya'dan Avrupa'ya gelip Tanrısının inancını vaaz etmiştir (Kitab-ı Mukaddes, 2011: 54). Almanlar ve Keltlerden oluşan onun soyu, Avrupa'nın orijinal halkı, Urvolk'du. Bunların dili de Almancaydı (Kossina, 1921: 76). Bu yüzyılda baskı makinesinin modernleştirilmesi ve daha hızlı baskı teknikleri neticesinde bu yazıların geniş kitlelere ulaşması sağlandı. Soy zincirleri de zamanla genişletilerek Efsanevi Krallar Arminus Hermann, Ariovistus-Ehrenvest ve Şarlman'a dayandırıldı (Münkler&Grünberger, 1998: 66). Hatta kuram öyle ileri gitti ki ünlü Hicivci Johann Fischart Orpheus'un türkülerini Almanca söylediğini iddia etti (Fischart& Alsleben, 1891: 31).

Yukarıda da açık bir şekilde görüldüğü gibi eski ataların hepsi Almanca konuşmaktaydı. Ancak bu tezler özellikle XVI. Yüzyılın ikinci yarısında zengin ve bağımsız Hollanda'da yüksek bir taraftar kitlesi tarafından benimsenmiştir.

Hollanda'nın İspanya'ya başkaldırmasını takiben Goropius Becanus, Eski Ahit'te yer alan atalarının ve hepsinden öte Hz. Adem'in de Cermen dili konuştuğunu kanıtlama işine girişmişti. O çoğu Almanca kelimenin tek hece ile dahi bir anlama geldiğini ve bunun neticesinde İbranicenin dahi evrensel anadil olan Almancadan türediğini iddia etmiştir (Becanus, 1569: 89).

Goropius'un iddiaları o dönem için bile kabul edilemez şekilde sapkındı. Bu her şeyden önce dine küfür manasına geliyordu. Bununla birlikte genel ortam çoktan Almancanın en kadim ve en eski dillerden biri olduğu yönünde uyarılmıştı. Bunun için bir ara formül geliştirildi. Hz. Adem'in dili İbranceydi. Ancak Cermen dili Yunanca ve Latinceye önce vardı. Hugo Grotius bile bu dili her türlü yabancı etkiden arındırılmış bir dil olarak kabul ediyor ve bunu övüyordu (Diesselhorst, 1959: 145).

Yeni tarz, ırkın ön plan çıkarılmasından ziyâde dilin ön plana çıkarılmasıydı.. Ancak 30 yıl savaşları bu ortamı daha da etkileyecekti; çünkü 30 yıl savaşlarının ardından Almanya'da neredeyse yabancı orduların girmediği herhangi bir toprak parçası kalmamıştı. Bu elbette dilin yabancılaşması anlamına da geliyordu. Almanlar açısından yalnızca toprakları değil dilleri de yabancı istilaya uğramıştı. Fransız üstünlüğü her açıdan etkisini hissettirmekteydi. Bu topraklarda Fransızca'dan öyle fazla nefret ediliyordu ki bu nefret, Luther dönemindeki Latince nefretinden kat kat fazlaydı. Tepki benzersiz bir biçimde çığ gibi büyümüşü. Önde gelen tüm Alman yazarlar ve düşünürler dünyaca kabul görmüş yabancı kökenli kelimelere Almanca karşılık bulmaya yöneldiler. Bu durum günümüzde de bu şekilde devam etmektedir. Örneğin Televizyon ve Coğrafya kelimeleri bütün dünyada aşağı yukarı yakın anlamlarda kullanılırken Almancada ilki için Fernseh ikincisi için Erdkunde kelimeleri kullanılmaktadır. İlki günümüze çok yakın bir tarihte ortaya çıkan yeni bir kavramın geçerliliğine; ikincisi ise tarihsel sürece güzel birer örnek teşkil etmektedir.

Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

Nitekim biyolojik saflık ve toprağa bağımlılık tezi bu yüzyılda çökerken XVII. Yüzyılın dilbilimsel saflık yanlılarının çabalarının bir bütün olarak başarıyla taçlandığına tanık olundu. Dönemin önemli dil bilimcilerinden Justus Georg Schottel (1612-1676) Alman dilini din ile birleştirerek yeni bir yorum katmıştır. Schottel şunları söylemiştir:

“Dillerin birbirinden kopuşu insan soyu yeryüzüne dağıldığında, ailenin büyük başkanı Eşkenaz, Anadolu’dan geçip Avrupa’ya yerleşti. Ülkeyi verimli kıldı ve burayı bölüştürdü. O Almanların atasıydı Babil’den eski Alman dilini getirip Cimbri’ye yerleştirdi. Yabancı kelimeler yüzünden her türlü değişikliğe uğramış olsa da bugün Avrupa’nın pek çok yerinde Alman dilinin kök kelimelerinin varlığını gözlemleyebiliyoruz.” (Schottel, 1967: 29)

Schottel’in görüşleri pek çok yazar tarafından da paylaşılmaktaydı. Schottel’in görüşlerini paylaşanlar genellikle Cermen dilinin İbranice kadar eski olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlardı. Bu olmasa bile en azından Avrupa halklarının Cermen geçmişinde aranması gerektiğini düşünüyorlardı. Bunların başında Gottfried Wilhelm von Leibniz (1646-1716) gelmekteydi. Leibniz bütün insanlığın olmasa da en azından beyaz ırkın beşiğini Almanya saymaktaydı (Leibniz, 1882: 87).

Ancak bu düşünceleri doruğa çıkaracak kişi bugün bile pek çok ırkçı Alman’ın yazılarını okumaktan büyük zevk aldığı Johann Gottlieb Fichte (1762-1814) olacaktı. Alman Ulusuna Söylevler (Reden an die Deutschen Nation) ve makalemizin başlığını etkileyen Bütün Vahiyleri Eleştirme Denemesi (Versuch einer Kritik aller Offenbarung) adlı eserleriyle okuyucularına, seçilmiş Alman milletin dünya hakimiyetinden aşağısına layık olmadığı görüşünü telkin etmiştir. (Fichte, 2008: 32).

Fichte, Slavlar dışında bütün Avrupa halklarını Alman soyuna dâhil etmiş; ancak bunları özgün dillerini kaybetmekle ve özgün ırklarını koruyamamakla suçlamıştır. Ona göre, bunlar Almanlıktan çıkmış, yetersizleşmiş ve kısırlaşmışlardır. Fichte bu ”neo-latin” halklar arasında bir ayrıma da gitmiştir. İşte bu ayrım bundan 200 sene sonra Adolf Hitler tarafından kullanılacak ırk ayrımı yasalarının temelini oluşturmaktadır. Fichte şunları söylemiştir:

“Çıkış yolu yok: Eğer siz çökerseniz bütün insanlık çökecekti ve hiçbir kurtuluş umudu kalmayacaktır.” (Fichte, 2008: 66).

Bu sözler daha sonra Adolf Hitler tarafından tekrar edilecektir. Tabiki cümlelerle biraz oynanarak:

“Ari yitip gitmeye zorlanırsa yeryüzünde kesif bir karanlık oluşacak, birkaç bin yıl içinde insan kültürü silinecek ve dünya bir çöle dönecektir.” (Hitler,2016: 219)

Gerçekten Adolf Hitler ve Nazi Partisinin bütün düşünceleri bu bağlamda şekillenmiştir.

SONUÇ

Bütün basmakalıp yaklaşımlar gibi yukarıda incelenen bu genellemeler de belirli bir doğruluk payına sahiptir. Ancak yine de diğer tüm genellemelerde olduğu gibi, içinde basitleştirilmiş, yanıltıcı ifadeler de içerir. Bütün bu yazılanların belki de en yanıltıcı yönü altta yatan varsayımdır. Tarihin bütün o kıvrımlarında uzanan çağlar boyunca kalıcı bir ulusal kimliğe sahip ve “Almanlar” adını taşıyan yalın bir varlığın var olduğu varsayımdır. Oysa gerçekler kesinlikle bu varsayımla uzaktan

Mert KOZAN

yakından alakalı değildir. Her şeyden önce şunu tespit etmemiz gerekir. Yüzyıllardan beri çok çeşitli siyasal biçimlerin hüküm sürdüğü ve Alman dilinin farklı biçimlerini kullanan insan topluluklarının yanı sıra “Almanya” tarihinin büyük bölümünde Almanca konuşmayan insanları da barındıran Orta Avrupa’nın coğrafi karmaşasıyla karşı karşıyayız.

Her tarih, kendi yazıldığı zamanının ürünüdür. Almanların yaşadığı topraklarda sorunlara paralel olarak dönemin aydınları ortak bir geçmiş yaratma zarureti hissetmekteydiler. Bu Luther öncesi ve Luther çağında din ile ilişkilendiriliyordu. Ancak buradaki temel unsur daha çok ırk ve toprağa aidiyet üzerinden okunuyordu. Ancak Cermenlerin yaşadıkları topraklar göz önüne alındığında bu teorinin çökmesi kaçınılmazdı. Bu nedenle başka bir yöntem geliştirilmeliydi. Bunun için uzun uzadıya düşünen önemli aydınlar dil birliğinin ortak bir tarih ve kültür yaratmakta daha etkili bir yöntem olacağını düşündüler ve bundan sonraki yazılarını bu doğrultuda yazmaya başladılar. Luther çağından itibaren bu dönüşümün çok açık izleri görülmektedir. Bu tarihten sonra muzaffer milliyetçilik çağında milliyetçi tarihçiler daha çok geciken birleşme sorunu ile ilgileniyorlardı. Toplumun harcına konulması gereken temel bir unsur vardı. Bu unsur “Almanlıktı”. Ancak bu unsurun doğmadan ölmemesi için belli köklere ihtiyacı vardı. Bu kökler ırk veya toprak üzerinden karşılanamayacaktı.. Bir kere Cermen kabul edilen toplulukların hiç birisinin ortak bir atası yoktu. Bunun haricinde hiç birinin zaten ortak tek bir kavimden doğduğuna dair en ufak bir kanıt dahi yoktu. Bu nedenle bu insanlar, ancak ortak dil ile aynı potada eritilebilirdi. Bundan dolayı Almanlar kendilerini tanımlarken ortak bir dil birliğinden bahsetmektedirler.

KAYNAKÇA

Becanus, G. Johannes (Jan van Gorp). 1569. *Origines Antwerpianae. Antwerp:*

C. Plantin.

Bielfeldt, H. H., & Herrmann, J. (Eds.). (1972). *Die Slawen in Deutschland: Geschichte und Kultur der Slawischen Stämme westlich von Oder und Neisse vom 6. bis 12. Jahrhundert. Ein Handbuch.* Akademie-Verlag.

Claus, H. (1966). *Lutherbibliographie.* Baden-Baden, Heitz.

Diesselhorst, M. (1959). *Die Lehre des Hugo Grotius vom Versprechen* (Vol. 6). Böhlau.

Ensslin, W. (1947). *Theoderich der grosse.* Münchner Verlag.

Fichte, J. G., & Moore, G. (2008). *Fichte: addresses to the German nation.* Cambridge University Press.

Fischart, J., & Alsleben, A. (1891). *Johann Fischarts Geschichtklitterung (Gargantua)* (No. 65-71)

Fried, J. (1994). *Propyläen Geschichte Deutschlands* (Vol. 1). Propyläen Verlag.

Hodgkin, T. (1900). *Theodoric the Goth: The Barbarian Champion of Civilization*(Vol. 4). GP Putnam's, Sons 1900..

Alman Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri

Joachimsen, P. F. (1968). *Geschichtsauffassung und Geschichtschreibung in Deutschland unter dem Einfluss des Humanismus*.

King, M. A., & Fullerton, D. (2010). *The taxation of income from capital: A comparative study of the United States, the United Kingdom, Sweden and West Germany*. University of Chicago Press.

Kossinna, G. (1921). *Die Indogermanen: ein Abrütz. Das indogermanische Urvolk*. Verlag von Curt Kabitzsch.

Luther, M., & Beintker, H. (1983). *Die reformatorischen Grundschriften in vier Bänden: Gottes Werke und Menschenwerke (Vol. 1)*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Kozan, M. (2015). Tarihi Kaynaklar Işığında III. Yüzyılda Gotların Akdeniz'de Gerçekleştirdiği Korsanlık Ve Yağma Faaliyetleri. *Journal of International Social Research*, 8(36).

Kutsal Kitap Eski ve Yeni Ahit, (2011), Korean Bible Society, Seoul, South Korea.

Matthews, R. J. H. "Romans and Germans." *Prudentia* 3.2 (1971): 110-117.

Münkler, H., & Grünberger, H. (1998). Arminius/Hermann als nationales Symbol im Diskurs der deutschen Humanisten (1500-1570). *Nationenbildung: die Nationalisierung Europas im Diskurs humanistischer Intellektueller, Italien und Deutschland, Berlin*

Neville, K. (2009). Gothicism and early modern historical ethnography. *Journal of the History of Ideas*, 70(2), 213-234.

Partington, J. R. (1970). *A history of chemistry*.

Paul, H. (1968). *Deutsche Grammatik: Tl. I: Geschichtliche Einleitung, Tl. II: Lautlehre, Tl. III: Flexionslehre, Tl. IV: Syntax, Tl. V: Wortbildungslehre*. Walter de Gruyter.

Plass, Ewald M. (1959). "Monasticism," in *What Luther Says: An Anthology*. St. Louis: Concordia Publishing House

Rhenanus, B. (1965). *Desiderius Erasmus: Christian Humanism and the Reformation: Selected Writings with The Life of Erasmus*. J. C. Olin (Ed.). Harper & Row.

Schottel, J. G. (1967). *Ausführliche Arbeit von der Teutschen HauptSprache, 1663 (Vol. 1)*. Niemeyer.

Schulz, Gerhard. *Die deutsche Literatur zwischen französischer Revolution und Restauration*. Vol. 7. CH Beck, 2000.

Schulze, H. (1991). *The Course of German Nationalism: From Frederick the Great to Bismarck 1763-1867*. Cambridge University Press.

Schütte, Gudmund. *Our forefathers, the Gothonic nations: a manual of the ethnography of the Gothic, German, Dutch, Anglo-Saxon, Frisian and Scandinavian peoples*. Vol. 2. University Press, 1933.

Mert KOZAN

Smith, H. W. (1914). German Nationalism and Religious Conflict: Culture, Ideology. *Politics*, 7.

Tacitus, Reeb, W., & Klenk, H. (1930). *Tacitus Germania*. Teubner.

Thompson, Edward Arthur. *The Early Germans*. Oxford, Clarendon, 1965.

Von Leibniz, G. W. F. (1882). *Die philosophischen Schriften* (Vol. 2). Weidmann.

Weisberger, J. L. (1971). *Von den Kräften der deutschen Sprache*. Schwann.

Williamson, Craig (2011). *A Feast of Creatures: Anglo-Saxon Riddle-Songs*. University of Pennsylvania Press

Wolfram, H. (1990). Das Reich und die Germanen. *Zwischen Antike und Mittelalter*.

Wolfram, Herwig, and Thomas J. Dunlap. *History of the Goths*. Univ of California Press, 1990. 1990.